Handledning för grundläggande säkerhetsutbildning

Framtagen och kvalitetssäkrad av Skärgårdsredarna i samverkan med Transportstyrelsen 2014

Gäller för fartyg under 500 brutto i inre fart

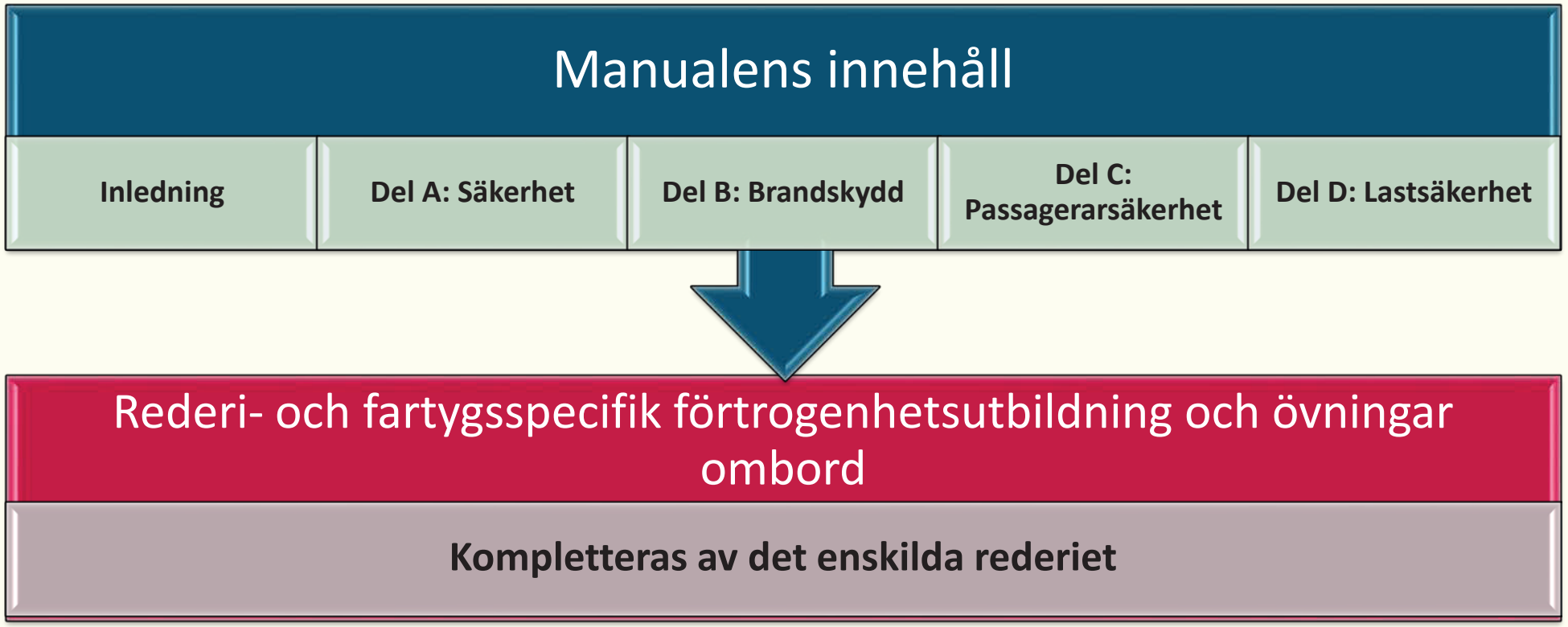

INLEDNING GRUNDLÄGGANDE SÄKERHETSUTBILDNING

HANDLEDARMANUAL (Enligt TS riktlinjer för utfärdande av intyg om fullgjorda utbildningar ombord på vissa fartyg i inre fart, bilaga 2)

Denna handledarmanual är till för de rederier som väljer att ge sina besättningar **GRUNDLÄGGANDE SÄKERHETSUTBILDNING** rederiinternt.

▪ VILKA REDERIER FÅR GE INTERN SÄKERHETSUTBILDNING?

Rederier kan ge rederiintern säkerhetsutbildning för personalen på de fartyg som uteslutande framförs i inre fart, har en bruttodräktighet understigande 500 och tar högst 500 passagerare, samt har en säkerhetsorganisation enligt Transportstyrelsens föreskrift (TSFS 2009:1).

▪ VILKA OMBORD SKA HA GRUNDLÄGGANDE SÄKERHETSUTBILDNING?

– De i besättningen som ingår i säkerhetsbemanningen ska ha *grundläggande säkerhetsutbildning*.

– De som, utöver säkerhetsbemanningen, ingår i fartygets säkerhetsorganisation, ska utbildas i de moment av den *grundläggande säkerhetsutbildningen* som motsvarar de uppgifter de är tilldelade i säkerhetsorganisationen.

▪ DOKUMENTATION

I fartygets säkerhetsorganisation ska tydligt beskrivas hur utbildningarna ska genomföras samt ge en vägledning om tidsomfattningen för de olika utbildningsmomenten.

▪ INTERN KOMPETENS

Om rederiet låter befälhavaren utbilda ombordanställda ska rederiet se till att denne har en adekvat utbildning och tydliga instruktioner för att på ett effektivt sätt kunna genomföra utbildningarna.

Befälhavaren ska lägst ha fartygsbefäl klass VII-examen samt genomgått utbildning i passagerarsäkerhet, mönstringsrutiner och kommunikation enligt punkt C och lastsäkerhet och skrovintegritet enligt punkt D.

Har fartyget ett passagerarcertifikat för 100 passagerare eller mer ska befälhavaren i stället för punkt C ha specialbehörighet för krishantering.

▪ EXTERN KOMPETENS

För vissa utbildningsmoment kan (t.ex. för mer komplicerade fartyg) krävas extern kompetens (t.ex. brand- och sjukvårdspersonal) och adekvata övningsområden.

▪ UTBILDNINGENS OMFATTNING

Följande utbildningsmoment får *i nedanstående fall* reduceras eller helt uteslutas:

– Utbildningsmomenten i del B, rörande **brandskydd, släck- och rökdykningsövningar** får begränsas till att omfatta vad som är relevant för en effektiv brandbekämpning, med hänsyn tagen till *den brandbekämpningsutrustning som finns ombord*.

– Utbildningsmomentet i del D rörande **transport av farligt gods** får utelämnas på de fartyg som *inte har tillstånd att föra farligt gods*.

Resterande utbildningsmoment är obligatoriska.

▪ REKOMMENDATION TILL REDERIET

Gå igenom alla utbildningsmomenten i del B och D. Markera de moment som inte är relevanta för det/de fartyg intyget gäller.

▪ INTYG

Utbildningen ska leda till ett utbildningsintyg som ska skrivas under och vara godkänt av den som enligt fartygets säkerhetsorganisation är utsett att vara utbildnings- eller säkerhetsansvarig.

Intyget ska vara utformat enligt en av Transportstyrelsen fastställd mall och finnas ombord. Det kan hämtas och skrivas ut från Transportstyrelsens hemsida via länken: https://www.transportstyrelsen.se/globalassets/global/sjofart/ombordanstallda/utbildningar/redares_mojlighet_att_utbilda_egen_personal.pdf

Intyget gäller i fem år fr.o.m. utfärdandet.

INLEDNING GRUNDLÄGGANDE SÄKERHETSUTBILDNING

HANDLEDARMANUAL (Enligt TS riktlinjer för utfärdande av intyg om fullgjorda utbildningar ombord på vissa fartyg i inre fart, bilaga 2)

TEORI - SJÄLVSTUDIEMATERIAL

Handledarmanualens teoretiska avsnitt finns i de blå rutorna.

Skärgårdsredarna har tagit fram ett självstudiematerial för de teoretiska avsnitten, materialet lämpar sig även för gruppstudier.

Självstudiematerialet går moment för moment igenom den **teoretiska kunskap** som krävs för **GRUNDLÄGGANDE SÄKERHETSUTBILDNING.** Efter varje moment finns frågor som ska besvaras för att visa om deltagarna tillgodogjort sig materialet.

Rederiets utbildningsansvariga måste därefter förvissa sig om att deltagarna förstått materialet.

Om rederiet inte vill använda självstudiematerialet, så finns i denna handledarmanual alla de moment som ska läras in.

PRAKTISKA GENOMGÅNGAR OCH ÖVNINGAR

Handledarmanualens övningsavsnitt finns i de röda rutorna.

Att bara lära sig säkerhetsarbete teoretiskt är helt otillräckligt. Att besättningen genom övningar lär sig hur säkerhetsarbetet är organiserat och hur man praktisk använder säkerhetsutrustningen, är inte bara ett regelkrav utan helt avgörande för utgången i en verklig krissituation.

De **praktiska delarna** av utbildningen ska göras tillsammans med den som av rederiet utsetts till och är kvalificerad att genomföra övningarna.

Vissa moment i handledarmanualen omfattar både teori och praktiska övningar. De är då markerade med olika överstykningsfärger i manualen.

REKOMMENDATIONER TILL HANDLEDAREN

– Det finns en förväntan hos besättningarna att övningar görs på ”riktigt”. Försök gör alla övningar så levande och realistiska som möjligt.
– Anpassa övningarna till fartygets komplexitet.
– Personliga exempel är bra vid genomgångarna.

INNEHÅLLET I SIDORNAS RUTOR

– I ruta 1 står gällande regeltext för utbildningsmomentet
– I ruta 2 ges förslag på lämplig lokal, ev. utrustning och material samt den handledarkompetens som krävs för att genomföra utbildningsmomentet
– I ruta 3 tolkas texten i regelverket till vad handledaren mer konkret bör tänka på och gå igenom samt vilken tidsåtgång som rimligen krävs för att genomföra utbildningsmomentet.

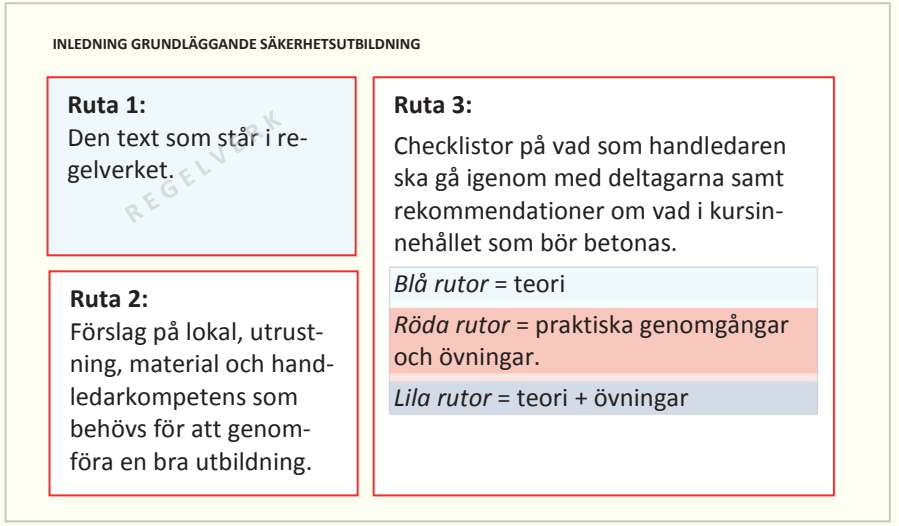

FÖRTROGENHETSUTBILDNING

En del av utbildningsmomenten i **GRUNDLÄGGANDE SÄKERHETSUTBILDNING** ingår även i **FÖRTROGENHETSUTBILDNINGEN**. Skillnaden är att förtrogenhetsutbildningen syftar till att lära besättningen brand- och säkerhetsplaner och hur man använder säkerhetsutrustningen på ett specifikt fartyg medan den grundläggande säkerhetsutbildningen är generell.

A. GRUNDLÄGGANDE SÄKERHETSUTBILDNING

HANDLEDARMANUAL (Enligt TS riktlinjer för utfärdande av intyg om fullgjorda utbildningar ombord på vissa fartyg i inre fart, bilaga 2)

ÖVERLEVNADSTEKNIK

- Vilka nödsituationer som kan uppstå, t.ex. kollision, brand och förlisning
- Överlevnadsprinciper, inklusive
  - Värdet av utbildning och träning
  - Behovet av att vara förberedd vid nödsituationer
  - Vilka risker de överlevande kan utsättas för

REGELVERK

Lokal:	Inga speciella krav
Läromedel:	Självstudiematerial, lärarlett med bilder
Utrustning:	Brand- och säkerhetsplan
Handledar-kompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnads-utbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildnings-momentet.

Teori

Gå igenom med deltagarna olika **OLYCKSSCENARION** som kan inträffa

- brand ombord
- kollision
- grundstötning
- förlust av stabititet och vatteninträngning

Beskriv övergripande vilka **tidsförlopp** olika scenarier kan ta.

Ge en övergripande orientering av de **förberedelser som skapar sjösäkerhet**;

- Fartygets inbyggda skydd i form av vattentät skrovindelning och brandskott.
- Fartygets säkerhetsutrustning
- Besättningens kunskap och träning

Ge en översiktlig presentation av **säkerhetsorganisation** och **brand- och säkerhetsplaner**.

Gå övergripande igenom **sjösäkerhetsarbetets tre stadier**;

1. **förebygga** olyckor
2. **mildra** inträffade olyckors konsekvenser
3. **evakuera**

Gå igenom **möjliga olyckstyper** och dess konsekvenser för personer ombord;

- **Kollision med kaj (s.k. kajstuds)** är den absolut vanligaste olyckan i skärgårdstrafiken, vilket kan medföra *fallskador*. Att passagerare uppehåller sig i långskeppstrappor vid tillägg är extra riskabelt.
- **Fall överbord** är sällsynta men allvarliga, kan medföra *hypotermi* och *drunkning*.
- **Bränder** ombord är också sällsynta, men kan vara synnerligen allvarliga och orsaka *bränn- och rökskador* på många människor.
- **Evakuering** i skärgårdstrafik inträffar sällan men besättningen måste vara tränad för att ta hand om en sådan situation. Under en evakuering kan uppstå oro och trängsel och passagerare kan bli nedtrampade och få *klämskador*.

A. GRUNDLÄGGANDE SÄKERHETSUTBILDNING

HANDLEDARMANUAL (Enligt TS riktlinjer för utfärdande av intyg om fullgjorda utbildningar ombord på vissa fartyg i inre fart, bilaga 2)

ÖVERLEVNADSTEKNIK

- Vilka typer av livräddningsutrustning som normalt finns ombord
- Livbåts- och livflottsutrustning
- Personlig livräddningsutrustning

REGELVERK

Lokal:	Görs med fördel ombord eller i fartygslikande miljö
Läromedel:	Inga
Utrustning:	Exempel på livräddnings- och skyddsutrustning
Handledarkompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnadsutbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildningsmomentet.

Praktisk genomgång och övning

Gå igenom **LIVRÄDDNINGS- OCH SKYDDSUTRUSTNING** och förklara **hur** den används. Påpeka att utrustning kan skilja på olika fartyg och också beroende på fabrikat och tillverkningsår.

Låt deltagarna prova materialet och hjälp varandra under så verklighetsnära omständigheter som möjligt. **Viktigt att påpeka;**

- Att fel använd utrustning kan i värsta fall skada någon eller förvärra en situation
- Att alla ombord har ett personligt ansvar för att lära sig använda utrustningen.

Gå igenom **livbåts- och livflottsutrustning**

- olika flottetyper, t.ex. ORL och flottar med tak (som måste vändas om de kommer upp och ner).
- vad flotten innehåller, genomgång av utrustningslista
- olika sjösättningsmetoder, hur olika flottar sjösätts
- utlösarlina och hydrostatisk utlösare
- stegar/lejdare för bordning
- sjösättning av flytflak
- sjösättning av beredskapsbåt

Gå igenom **personliga skyddsutrustning**;

- flytväst, uppblåsbar flytväst och livboj (för extra flytkraft)
- räddningsdräkt (mot hypotermi).

Påpeka att både uppblåsbara flytvästar och räddningsdräkter har sina risker. Viktigt att pressa ut luften ur räddningsdräkter, så inte benen flyter upp. Prova gärna dräkten i sjön. En uppblåsbar flytvästs krage kan strama åt att det blir svårt att få luft.

Gå igenom

- MOB (man över bord) utrustning - Rescue sling/räddningsbygel (för att plocka upp människor ur vattnet) - beredskapsbåt

A. GRUNDLÄGGANDE SÄKERHETSUTBILDNING

HANDLEDARMANUAL (Enligt TS riktlinjer för utfärdande av intyg om fullgjorda utbildningar ombord på vissa fartyg i inre fart, bilaga 2)

ÖVERLEVNADSTEKNIK

- Överlevnadsprinciper, inklusive
  - skyddskläder och skyddsutrustning
  - vilka åtgärder som ska vidtas vid bemanning av livräddningsstationerna
  - vilka åtgärder som ska vidtas vid fartygets övergivande
  - vilka åtgärder som ska vidtas när man hamnat i vattnet
  - vilka åtgärder som ska vidtas ombord på en räddningsfarkost

REGELVERK

Lokal:	Görs med fördel ombord eller i fartygslikande miljö
Läromedel:	Inga
Utrustning:	Exempel på utrustning
Handledarkompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnadsutbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildningsmomentet.

Praktisk genomgång och övning

Gå igenom och öva med deltagarna;

- Vid larm och order om fartygets övergivande - se till att alla ombord är samlade vid livräddningsstationerna. Räkna passagerarna och pricka av mot det antal som ska ombord enligt räkningen av ombordstigande. Uppmärksamma deltagarna på;
  - risken för att föräldrar avviker för att försöka hitta sina barn
  - att en del passagerare ”ska bara” hämta sin ”X” (liv går före egendom)
- Vid larm och order om fartygets övergivande ska alla ta på flytvästar. Besättningen ska kontrollera att passagerarna har västarna ordentligt påsatta
- Rutiner för genomsökning av fartyg
- Besättningen är behjälplig vid evakueringen till flottar, till annat fartyg eller till land. Berätta om riskerna med evakuering (t.ex. mellan fartyg). Klargör att det gäller att få med sig nödsignaler till flotte eller räddningsbåt.
- Innan evakuering påbörjas ska tampar och flythjälp i vattnet.
- En besättningsman kan behöva ta på räddningsdräkt och gå i vattnet för att hjälpa passagerare som hamnar i vattnet. Berätta om hur svårt/tungt det är att få upp folk i flotten och vilka hjälpmedel som finns.
- Tala om vikten av och svårigheterna att hålla människor samlade i vattnet.
- Räkna alla, kontrollera om någon är skadad. Klargöra för deltagarna att man i pressat läge ofta räknar fel.
- Sök kontakt med sjöräddning och omkringliggande fartyg med hjälp av VHF, mobiltelefon eller vad som står till buds. Informera passagerarna om det du vet (lugnande), att nödsignaler kan behöva användas (om man fått med sig dem).

Öva det ovanstående under så verklighetsnära omständigheter som möjligt.

A. GRUNDLÄGGANDE SÄKERHETSUTBILDNING

HANDLEDARMANUAL (Enligt TS riktlinjer för utfärdande av intyg om fullgjorda utbildningar ombord på vissa fartyg i inre fart, bilaga 2)

FÖRSTA HJÄLPEN

a) Att bedöma olycksplatsen och skadades behov av hjälp med beaktande av egen säkerhet
b) Kroppens uppbyggnad och funktioner
c) Behovet av att vidta omedelbara åtgärder vid en olycka, inklusive förmågan att
   – identifiera och behandla allmänna symptom på ett korrekt sätt
   – använda olika tekniker vid återupplivningsförsök
   – kontrollera och förhindra blödning
   – behandla chock med olika metoder
   – behandla bränn- och skållningsskador, inklusive skador orsakade av elektricitet
   – använda första hjälpen-utrustning och annat förbandsmaterial

REGELVERK

Lokal:	Inga speciella krav
Läromedel:	Självstudiematerial, bilder och textmaterial
Utrustning:	Docka eller medmänniska
Handledar-kompetens:	Adekvata kunskaper i LABC-HLR

Teori, praktisk genomgång och övning

Gå igenom **L-ABC** med kursdeltagarna.

L – Livsfarligt läge. Hur man kontrollerar olycksplatsen. Är det fara för den drabbade att ligga kvar eller fara för ”hjälparen” att hjälpa den drabbade på olycksplatsen?

A – Andning. Hur man kontrollerar att luftvägar är öppna. Se, lyssna och känna om andning finns. Ingen eller onormal andning, starta HLR. Andas personen normalt, gå vidare till B.

B – Blödning. Hur man diagnosticerar och behandla utvärtes eller invärtes blödning. (tecken på invärtes blödning är blånader, smärta, blek och kallsvettig, frossa, snabb ytlig andning).

Gå igenom vad som finns i **skeppsapoteket** och fartygets förstahjälpen-utrustning med deltagarna.

Gå igenom hur man behandlar **bränn-, skållnings- och elskador**

Låt deltagarna lägga **tryckförband** alt. **skyddande förband** och **skadan i högläge**.

Öva praktiskt på hur lägger man den drabbade i **stabilt sidoläge.**

C – Chock-Cirkulationssvikt. Hur man diagnosticerar chock (den drabbade är blek, kallsvettig, yr, fryser, känner sig törstig och har en snabb ytlig andning).

Hur man **förebygger cirkulationssvikt** vid chock och vid alla större skador; Den skadade ska **ligga ner** och hållas **lugn**, benen i **högläge** (så mer blod kommer till de viktiga organen i kroppen) och försök bibehåll den skadades **kroppstemperatur**.

Efter L-ABC gör en **helkroppsundersökning** för att finna oupptäckta skador.

Gå igenom **Hjärt-lungräddning (HLR)** med docka eller medmänniska.

Beskriv symptom på och åtgärder mot diabetes, astma/allergi och epilepsianfall.

Bra länkar från Röda Korsets utbildning på Youtube
Stabilt sidoläge http://www.youtube.com/watch?v=VwaSYO2VN0g&feature=player_embedded
Hjärt-lungräddning http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=G6sjVL3awBo
Stoppa blödning http://www.youtube.com/watch?v=Dp8yB0XDFJg&feature=player_embedded
När någon satt i halsen http://www.youtube.com/watch?v=3y8V71ohQ6c&feature=player_embedded
Brännskada http://www.youtube.com/watch?v=fXPf5CbrQ7A&feature=player_embedded
Vårdguiden www.1177.se

A. GRUNDLÄGGANDE SÄKERHETSUTBILDNING

HANDLEDARMANUAL (Enligt TS riktlinjer för utfärdande av intyg om fullgjorda utbildningar ombord på vissa fartyg i inre fart, bilaga 2)

PERSONLIG SÄKERHET OCH ANSVAR

- Rutiner vid nödsituationer
  - Typer av nödsituationer som kan uppstå, t.ex. kollision, brand, förlisning
  - Kunskap om beredskapsplaner för nödsituationer
  - Nödsignaler och särskilda uppgifter som tilldelas besättningsmedlemmarna i mönstringslistan, mönstringsstationer, korrekt användning av personlig skyddsutrustning
  - Åtgärder att vidta vid eventuella nödsituationer, inklusive brand, kollision, förlisning och inträngande vatten i fartyget
  - Åtgärder vid olika nödsignaler
  - Värdet av utbildning och övningar
  - Kunskap om utrymningsvägar, intern kommunikation och larmsystem

PREVIEW

Lokal:	Inga speciella krav
Material:	Exempel på brand-och säkerhetsplan, mönstrings- och checklistor
Utrustning:	Exempel på personlig skyddsutrustning
Handledar-kompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnads-utbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildnings-momentet.

Teori

Beskriv olika **OLYCKSSCENARIER** mer ingående än under momentet överlevnads-teknik.

Betona för deltagarna vikten av att **lära sig och öva**. Berätta gärna om egna erfarenheter som bättre kan få deltagarna att förstå både svårigheter och möjligheter.

Gå igenom **beredskapsplaner, checklistor och ISM-manualer** för nödsituationer

- säkerhetsorganisationen (generellt)
- besättningsmedlemmarnas särskilda uppgifter (klara ut vem som ska göra vad). Berätta att passagerare kan vara en resurs som kan användas
- mönstringsstationer (vart ska man gå och vilken personlig skyddsutrustning man behöver)

Gå igenom vilka nödsignaler som finns, hur man använder dem och vad man ska göra om man uppmärksammar nödsignaler och gå igenom nödsignalutrustning;

- Fallskärmsraketer
- Handbloss
- Flytbar röksignal (orangerök)
- Ficklampa

Åtgärder vid nödsituationer

Larmsystem

- General alarm = gå till respektive mönstringsstation
- Brandalarm = gå till respektive brandstation
- CO_2 alarm = CO_2 utlöst i maskinrum – utrym utrymmet

Gå igenom rutiner för **man över bord**

- Larma, rapportera till befälhavaren, behåll den drabbade i synfältet etc.

Gå igenom **utrymningsvägar**

Gå igenom **internkommunikationssytem** – PA-anläggning - VHF – walkie-talkie

A. GRUNDLÄGGANDE SÄKERHETSUTBILDNING

HANDLEDARMANUAL (Enligt TS riktlinjer för utfärdande av intyg om fullgjorda utbildningar ombord på vissa fartyg i inre fart, bilaga 2)

PERSONLIG SÄKERHET OCH ANSVAR

- Marina miljön
  - Grundläggande kunskaper om sjöfartens påverkan på den marina miljön och effekterna av drifts- och oavsiktlig förorening
  - Grundläggande miljöskyddsåtgärder
  - Grundläggande kunskaper i den marina miljöns komplexitet och mångfald

REGELVERK

Lokal:	Inga speciella krav
Material:	Självstudiematerial, bilder och text-material
Utrustning:	Miljöplaner, instruktioner
Handledar-kompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnads-utbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildnings-momentet.

Teori

Skärgårdsfartygen bedriver trafik i **KÄNSLIGA OMGIVNINGAR**. Betona för deltagarna att det både ligger ett stort moraliskt och juridiskt ansvar för alla ombord att värna om miljön.

Gå igenom **de främsta miljöpåverkande faktorerna** från fartyg;

- utsläpp till luft (CO_2, NO_X och SO_X)
- utsläpp till vatten (bottenfärger, svart- och gråvatten, oljespill och avfall)
- buller
- vågbildning och stranderosion

Skärgårdsrederierna bedriver ett **aktivt miljöarbete** på alla dessa områden. Ombord ska man beakta bl.a. att;

- inget får dumpas i sjön
- ha övervakning vid bunkring, ta hand om ev. oljespill med absorberande material
- ha en miljövänlig körstil (eco driving)
- sopsortera
- använda miljövänliga bottenfärger
- ta hand om miljöpåverkande ämnen och vätskor enligt föreskrifter

A. GRUNDLÄGGANDE SÄKERHETSUTBILDNING

HANDLEDARMANUAL (Enligt TS riktlinjer för utfärdande av intyg om fullgjorda utbildningar ombord på vissa fartyg i inre fart, bilaga 2)

PERSONLIG SÄKERHET OCH ANSVAR

- Arbetsskydd
  - Vikten och nödvändigheten av att upprätthålla en hög nivå på arbetsskyddet
  - Använda tillgänglig skyddsutrustning
  - Vilka försiktighetsåtgärder som ska vidtas innan stängda utrymmen beträds
  - Förtrogenhet med internationella åtgärder för att förebygga olyckor och hälsa

REGELVERK

Lokal:	Inga speciella krav
Material:	Självstudiematerial, bilder och text-material
Utrustning:	Exempel på personlig skyddsutrustning
Handledar-kompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnads-utbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildnings-momentet.

Teori

Betona för deltagarna vikten med att vara riskmedveten. Tänk alltid på **EGEN SÄKERHET**. Ensamarbete medför en ökad risk.

Gå igenom **ARBETSRELATERADE RISKER** ombord;

- med förtöjning (klämskador)
- vid arbete med landgång/fallrep (kläm- och fallskador, fall över bord)
- i sjöhävning - dörrar, lösa föremål (kläm- och krosskador)
- gång i lejdare (fallskador)
- i maskin - bullrig miljö (hörselskador)
- vid lastning och lossning - nedfallande gods (kläm- och krosskador)
- vid slipning, hackning etc. (ögonskador)
- på hala ytor – i kök och andra ställen (fallskador)
- med vassa föremål – knivar etc. (skärskador)
- med heta föremål/vätskor (brännskador)
- med lösningsmedel (kemiska hälsorisker)
- arbete på utsidan av fartyget (drunkning, hypotermi)

Gå igenom vikten av att planera arbetet väl och använda **skyddsutrustning** för att förebygga skador;

- Skyddsglasögon
- Hörselskydd
- Andningsskydd
- Arbetshandskar
- Hjälm
- Skyddskor
- Säkerhetssele

Gå igenom risker vid beträdande av stängda utrymmen (potentiell syrebrist etc.)

Arbetsmiljöverket har gett ut föreskrifter ”*systematiskt arbetsmiljöarbete*” som reglerar arbetsskyddet och miljön ombord. Se även Skärgårdsredarnas hemsida.

A. GRUNDLÄGGANDE SÄKERHETSUTBILDNING

HANDLEDARMANUAL (Enligt TS riktlinjer för utfärdande av intyg om fullgjorda utbildningar ombord på vissa fartyg i inre fart, bilaga 2)

PERSONLIG SÄKERHET OCH ANSVAR

- Kommunikation ombord
  - Förstå principerna för, och eventuella hinder mot, en effektiv kommunikation mellan individer och grupper ombord på fartyget
  - Förmåga att skapa och upprätthålla en effektiv kommunikation
- Mänskliga relationer ombord på fartyg
  - Vikten av att upprätthålla goda mänskliga förhållanden och arbetsförhållanden ombord på fartyg
  - Grundläggande principer och praxis för lagarbete, inklusive konfliktlösning
  - Socialt ansvar, anställningsförhållanden, individuella rättigheter och skyldigheter, farorna med narkotika och alkoholmissbruk
- Trötthet
  - Vikten av att få nödvändig vila
  - Effekter av sömn, scheman och dygnsrytmen på utmattningsgraden
  - Effekter av fysiska stressfaktorer på sjöfolk
  - Effekter mellan miljöpåverkande faktorer i och utanför fartyget och deras inverkan på sjöfolk

REGELVERK

Lokal:	Inga speciella krav
Material:	Självstudiematerial, bilder och textmaterial
Utrustning:	Exempel på personlig skyddsutrustning
Handledarkompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnadsutbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildningsmomentet.

Teori.

- Betona för deltagarna vikten av att underlätta kommunikationen ombord genom att vara att tala tydligt och lugnt, lyssna uppmärksamt och bekräfta att man korrekt uppfattat budskap.
- Gå igenom med deltagarna vikten av att ha ett förtroendefullt samarbete ombord. Dåliga relationer och bristande kommunikation försämra säkerheten. Det är därför i allas intresse att skapa ett gott samarbetsklimat.

  Redogör för rederiets drog-och alkoholpolicy
- Gå igenom hur **trötthet** kan öka riskerna och vikten med regelbunden vila.

  Redogör för deltagarnas arbetsscheman och betona vikten av att vila inför speciellt krävande arbetspass.

B. GRUNDLÄGGANDE BRANDSKYDD

HANDLEDARMANUAL (Enligt TS riktlinjer för utfärdande av intyg om fullgjorda utbildningar ombord på vissa fartyg i inre fart, bilaga 2)

BRANDSKYDD, Teori

Allmän del

Förebyggande brandförsvar
– Bränders uppkomst
– Brännbara ämnen
– Brandtyper
– Brandspridning
– Strålning
– Strömning
– Ledning
– Avsiktlig antändning
– Vårdslöshet
– Självantändning
– Kemisk tändning
– Antändning genom mekaniskt arbete
– Heta ytor

REGELVERK

Lokal:	Inga speciella krav
Material:	Självstudiematerial alt. lärarlett med bilder
Utrustning:	Ingen
Handledar-kompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnads-utbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildningsmomen-tet.

Teori

Gå översiktligt igenom **FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR BRAND**

- **Brandtriangeln**

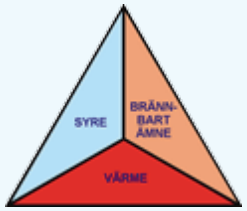

Gå igenom brännbara ämnen och begreppen *flampunkt*, *termisk tändpunkt* och *brinnpunkt*. Ge exempel

Gå igenom hur **brand kan uppstå** och ge exempel;

- självantändning
- kemisk tändning
- mekaniskt arbete
- heta ytor/heta arbeten
- vårdslöshet
- avsiktlig antändning

Gå igenom **BRANDTYPER**, olika ämnen brinner på olika sätt:

- Glödbrand (A) t.ex. i trä, papper och tyg.
- Lågande brand (B) i gaser som avges från brand i brännbara vätskor
- Gasbrand (C) t.ex. i gasol och acetylen
- Metallbrand (D), sker vid mycket höga temperaturer och är svårsläckta
- Fettbrand (F), brand i matolja och matfett (mycket svårsläckt)

Gå igenom hur **brand kan sprida sig**

- Strålning – ex på ämnen som är mest mottagliga för värmestrålning
- Strömning – tex via heta gaser
- Ledning – tex via metaller

Fördjupning http://www.dafo.se/sv/faktabank_brandskydd/allmant_om_brandskydd

HANDLEDARMANUAL (Enligt TS riktlinjer för utfärdande av intyg om fullgjorda utbildningar ombord på vissa fartyg i inre fart, bilaga 2)

BRANDSKYDD, Teori

Brandlarm

Detektorer, funktion

– rök
– värme
– infra

REGELVERK

Utbildningsmomentet får begränsas till att omfatta vad som är relevant för en effektiv brandbekämpning, med hänsyn tagen till den brandbekämpningsutrustning som finns ombord.

Lokal:	Inga speciella krav
Material:	Självstudiematerial, lärarlett med bilder
Utrustning:	Ingen
Handledar-kompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnads-utbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildningsmomentet.

Teori

Om brand uppstår aktiveras **BRANDDETEKTORER** som utlöser **brandlarm**.

Gå igenom detektorernas funktion och vad som aktiverar olika typer av detektorer;

- rök (aktiveras av rök)
- värme (aktiveras av temperatur)
- infra eller flam (aktiveras av ultraviolett ljus som finns i eldsflammor)

Påpeka att även besättning och passagerare är utmärkta branddetektorer, som kan larma genom att skrika eller trycka på närmaste brandlarmsknapp.

Gå igenom hur man återställer brandlarm.

B. GRUNDLÄGGANDE BRANDSKYDD

HANDLEDARMANUAL (Enligt TS riktlinjer för utfärdande av intyg om fullgjorda utbildningar ombord på vissa fartyg i inre fart, bilaga 2)

BRANDSKYDD, Teori

Släckmetoder

- Kylning
- Kvävning
- Lämpning
- Inhibition

Släckmedel

- Vatten
- Gasformiga släckmedel
- Pulver
- Lätt-, mellan- och tungskum samt filmbildande skum
- Lättvatten

Utbildningsmomentet får begränsas till att omfatta vad som är relevant för en effektiv brandbekämpning, med hänsyn tagen till den brandbekämpningsutrustning som finns ombord.

REGELVERK

Lokal:	Inga speciella krav
Material:	Självstudiematerial, lärarlett med bilder
Utrustning:	Ingen
Handledar-kompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnads-utbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildningsmomentet.

Teori

Gå igenom **SLÄCKMETODER**

Släckmetoder går ut på att ta bort en eller fler av förutsättningarna för brand.

Kvävning – tar bort syret

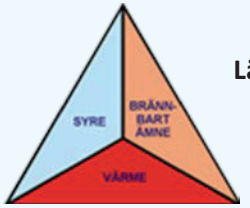

Lämpning – ta bort det brännbara ämnet

Kylning – tar bort värmen

Inhibition – kombination av kylning och kvävning

Gå igenom de **släckmedel** som finns i fartyget

- **Pulver (*kyler & kväver*),** Släcker alla typer av bränder (kan ge en kraftig nedskräpning vid användande).
- **Vatten (*kyler*), s**läcker endast brand i fibrösa material (trä, naturfibertyger, papper m.m.).
- **Lättvatten/skum (*kväver & kyler*),** Släcker brand i alla typer av inredningsmaterial, kemikalier (trä, tyger, papper, plaster, oljor m.m.).
- **Kolsyra (*kväver*),** Släcker brand i elektriska utrustningar, kemikalier, oljor m.m.
- **Inertgas (*kväver*), i** släckanläggningar för bemannade utrymmen används ofta inertgas.
- **Släckvätska för fettbrand (*kväver & kyler*),** avsedd enbart för fritöser, stekbord och annan utrustning där brand i matfett och matolja kan förekomma.
- **Brandfilt (*kväver*),** används vid mindre bränder samt brand i kläder.

B. GRUNDLÄGGANDE BRANDSKYDD

HANDLEDARMANUAL (Enligt TS riktlinjer för utfärdande av intyg om fullgjorda utbildningar ombord på vissa fartyg i inre fart, bilaga 2)

BRANDSKYDD, Teori

Brandventilation

- Allmänt om ventilation
- Röksugsystem
- Rökventilatorer (över- och undertrycksventilation)

Kemskydd

- Personligt skydd
- Sanering av skyddsutrustning

Andningsskydd

- Andningsapparatens konstruktion och funktion
- Säkerhetsbestämmelser
- Risker vid användandet

Utbildningsmomentet får begränsas till att omfatta vad som är relevant för en effektiv brandbekämpning, med hänsyn tagen till den brandbekämpningsutrustning som finns ombord.

REGELVERK

Lokal:	Inga speciella krav
Material:	Exempel på säkerhetsplan
Utrustning:	Personligt skyddsutrustning, andningsapparat
Handledar-kompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnadsutbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildningsmomentet.

Teori

Gå översiktligt igenom varför **BRANDVENTILATION** är viktig och hur den fungerar.

Ta upp problemen med ventilation – luftströmmarna kan tillföra syre till brandhärden. Brandventilatorer måste därför kunna öppnas och stängas efter behov.

Gå igenom problemen med **rökgaser** – de är giftiga och hindrar sikten.

Rökgaserna måste ventileras bort för att

- utrymningsvägarna hålls rökfria så passagerare och besättning kan evakueras
- göra det möjligt för räddningsstyrkan att lokalisera och släcka branden
- minska de skador som röken orsakar

Röksugsystem är inte relevant på skärgårdsfartyg

Kemskydd

Kemskydd är bara tillämpligt på de fartyg som får ta farligt gods. Om de får ta farligt gods, så måste besättningen ha en ”farligt godsutbildning” och i den ingår kemskydd. Se del D TRANSPORT AV FARLIGT GODS.

Andningsskydd

Bara relevant om det finns krav på rökdykarutrustning ombord. Normalt bara krav på fartyg över 500 BRT, över 40 meter längd och/eller med passagerarhytter.

B. GRUNDLÄGGANDE BRANDSKYDD

HANDLEDARMANUAL (Enligt TS riktlinjer för utfärdande av intyg om fullgjorda utbildningar ombord på vissa fartyg i inre fart, bilaga 2)

BRANDSKYDD, Teori - Fartygsdel

Inbyggt brandskydd

- Brandisolering
- Klassindelning
- Zonindelning
- Ventilationssystem

Fasta släcksystem

- Allmänt
- Brandpostsystem
- Koldioxidsystem
- Atmosfäriska inertgaser
- HFC-gaser
- Lättskumanläggning
- Vattenspridningssystem
- Evakueringsskydd
- Pulversläckning vid pannor
- Fasta släcksystem i kökstrummor

Utbildningsmomentet får begränsas till att omfatta vad som är relevant för en effektiv brandbekämpning, med hänsyn tagen till den brandbekämpningsutrustning som finns ombord.

REGELVERK

Lokal:	Inga speciella krav.
Material:	Exempel på larmlista, brandplan m.m.
Utrustning:	Ingen (kommer i den praktiska delen)
Handledar-kompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnads-utbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildningsmomentet.

Teori

Gå igenom hur ett **FARTYGS INBYGGDA BRANDSKYDD** generellt är uppbyggt

- att fartygen är indelade i skyddszoner
- att man med dörrar och luckor kan innesluta en brand
- att ventilationsfläktar kan stängas av och spjäll/ventiler stängas för att förhindra att en brand sprids via ventilationssystem
- att skott och däck mellan sektionerna är byggda i brandhärdiga material
- att de utrymmen där det är större risk att brand uppstår är brandisolerade, isoleringen förlänger tiden då en brand kan sprida sig mellan zoner
- att klassindelning av isoleringen baseras på hur lång tid det ska gå innan en eld kan sprida sig från ett brandhärjat utrymme till ett annat utanför
- att brandsäkra material används i både den fasta och lösa inredningen

Tillsammans motverkar det inbyggda brandskyddet att brand uppstår och förhindrar/begränsar spridning av bränder och brandgaser.

Gå igenom ett fartygs **fasta släcksystem**

- Brandpostsystem med brandpumpar och brandposter och landanslutning (räddningstjänsten kan koppla in sig och trycksätta brandpostsystemet)
- Sprinklersystem - vattensprinkler (som utlöses automatiskt), vattenspridningssystem (som utlöses manuellt) och högtrycksprinkler
- Släckanläggningar i maskinrum och deras släckmedel
- Släckanläggningar i köksfläktar och deras släckmedel
- Punktskydd (för panna, oljepanna och imkåpa i kök)

B. GRUNDLÄGGANDE BRANDSKYDD

HANDLEDARMANUAL (Enligt TS riktlinjer för utfärdande av intyg om fullgjorda utbildningar ombord på vissa fartyg i inre fart, bilaga 2)

BRANDSKYDD, Teori - Fartygsdel

Transportabel släckutrustning

- Allmänt
- Handbrandsläckare
- Brandslangar och munstycken
- Personlig skyddsutrustning
- Brandstationer och deras utrustning

Brandsäkerhetsorganisationen

- Allmänt
- Brand- och säkerhetsplaner
- Symboler

REGELVERK

Utbildningsmomentet får begränsas till att omfatta vad som är relevant för en effektiv brandbekämpning, med hänsyn tagen till den brandbekämpningsutrustning som finns ombord.

Lokal:	Inga speciella krav
Material:	Exempel på larmlista, brand- och säkerhetsplan och checklistor
Utrustning:	Ingen (kommer i den praktiska delen)
Handledar-kompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnads-utbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildningsmomentet.

Teori

Gå igenom de **MOBILA SLÄCKSYSTEM SOM NORMALT FINNS OMBORD** i fartyg och hur de används.

Handbrandsläckare

- **Pulver** (mot brandtyp A, B & C). Det vanligaste släckmedlet i handbrandsläckare
- **Vatten**(mot brandtyp A). Vatten släcker endast fibrösa bränder och har en begränsad släckeffekt jämfört med skum och pulver.
- **Skum**. Vatten med inblandad skumvätska släcker effektivt brand i fibrösa ämnen och brinnande vätskor.
- **Koldioxid (Kolsyra).** Koldioxid är en gas avsedd för släckning av brand i elektrisk utrustning, vätskor och plaster.

Brandfiltens funktion

Gå igenom **utrustningen i fartygets brandstationer**. Ex. brandslangar, munstycken och övrigt som finns ombord i fartygets brandstationer samt hur de fungerar.

Gå igenom vilken **personlig skyddsutrustning** kan finnas ombord;

- brandskyddsdräkt, stövlar, handskar, hjälm, säkerhetslampa, säkerhetslina och ev. andningsskydd.

Gå igenom hur **BRANDORGANISATIONEN** är organiserad;

- **brand- och säkerhetsplaner** – där man finner uppgifter om brandsektionering och var brandsläckningsutrustning är placerad
- **larmlistor** – anger vart varje enskild person ska gå i händelse av brand och vem som ska göra vad.
- **symboler** i brandplanen

SLÄCKÖVNINGAR

Brandtyp

- Gasbränder
- Oljebränder
- Brand i
  - maskinrum
  - kontrollrum
  - hytter
  - kök
  - gasflaskor
  - fibrösa ämnen

Släckmetoder och släckmedel

Vattensläckning

- Strålrör
- Spridd och sluten vattenstråle
- Vattendimma

Skumsläckning

- Övningsskumvätskor motsvarande samtliga förekommande skummedel

Utbildningsmomentet får begränsas till att omfatta vad som är relevant för en effektiv brandbekämpning, med hänsyn tagen till den brandbekämpningsutrustning som finns ombord.

REGELVERK

Lokal:	På fartyg eller i fartygsliknande övningsmiljö.
Material:	Exempel på brand- och säkerhetsplan
Utrustning:	Div. brandbekämpningsutrustning
Handledar-kompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnads-utbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildningsmomentet.

Praktisk genomgång och övning

Gå igenom ett **FARTYGS INBYGGDA BRANDSKYDD**

Gå igenom (på övningsanläggning eller i ett verkligt fartyg)

- Ett fartygs **brand- och säkerhetsplan**
- Ett fartygs **fasta brandskyddsutrustning**
- Ett fartygs **branddetektorer**, förklara dess funktionssätt.
- hur man aktiverar **brandlarm**

Aktivera brandlarm för att deltagarna ska höra hur det låter.

Visa och gå igenom funktionerna;

- ett fartygs brandposter,
- hur man rullar ut brandslangar kontrollera att munstycken är på plats
- hur man startar en brandpump
- hur man stänger av ventilationsfläktar och stänger spjäll
- hur man snabbavstänger brännoljetillförseln
- hur man löser ut släckmedel i maskinrum och byssa
- var ett fartygs handbrandsläckare (och vilket släckmedel de innehåller) och brandfiltar normalt är placerade.

Låt deltagarna starta en brandpump och spola genom brandslag. Prova olika munstycken och olika inställningar

Gå igenom **BRANDBEKÄMPNINGSSTRATEGIN:**

Betona – *liv går före egendom*

- Rädda (hur)
- Larma (hur, var och vem)
- Begränsa (hur)
- Släcka (öva på säker plats)

SLÄCKÖVNINGAR

Släckmetoder och släckmedel

- Handbrandsläckare
  - samtliga typer
  - kontroll

REGELVERK

Utbildningsmomentet får begränsas till att omfatta vad som är relevant för en effektiv brandbekämpning, med hänsyn tagen till den brandbekämpningsutrustning som finns ombord.

Lokal:	Får inte göras ombord. Kräver stor öppen yta utan eldfängda föremål i närheten.
Material:	Inget
Utrustning:	Behållare att elda i (ex. halvfat eller gaskar). Handbrandsläckare, brandslang med tryck samt lämpligt munstycke.
Handledar-kompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnadsutbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildningsmomentet.

Släckövning

VIKTIGA FRÅGOR ATT BEAKTA INFÖR, UNDER OCH EFTER EN BRANDÖVNING MED ÖPPEN ELD:

- Var och vad får du elda i din kommun?
- Var noggrann i val av övningsplats, ta inga risker!
- Tänk på omgivningen, använd miljövänligt brandstoff!
- Gå igenom släckövningen ordentligt med deltagarna innan ni startar med riktig brand.
- Ha rikligt med släckmedel tillgängligt.
- Ha skyddsutrustning på och/eller tillgänglig under övningen
- Städa upp ordentligt efter övningen. Pulversläckmedel skräpar ner ordentligt. Kolsyra är mest lättstädat.

Mest miljövänligt brandstoff är gasol. Brandgivare och gasolkar (där man under kontrollerade former kan ha öppen eld) finns att köpa eller hyra. Släck gasbrand med kolsyresläckare.

Man kan också använda diesel eller bensin i t.ex. halvfat om det är tillåtet lokalt.

Gå igenom olika typer av handbrandsläckare,

- Vilka släckmedel de innehåller och vilka brandtyper man ska använda dem mot
- hur man kontrollerar deras laddning,
- hur man utlöser dem

Tänd elden och låt deltagarna släcka branden med handbrandsläckare.

Tips! Kolsyra bästa släckmedlet i övningsläget.

Tänk på att en övning kan väcka obehag för en del personer. Ha en genomgång med deltagarna av övningen efter.

Exempel på gasolkar/brandgivare; http://skyskol.com/produkter/haagen/

B. GRUNDLÄGGANDE BRANDSKYDD

HANDLEDARMANUAL (Enligt TS riktlinjer för utfärdande av intyg om fullgjorda utbildningar ombord på vissa fartyg i inre fart, bilaga 2)

BRANDSKYDD, Teori

Allmän del

Sökteknik rökdykning

- Grundläggande sökteknik

RÖKÖVNINGAR

Rökdykning

- Praktisk övning i rök och värme i simulerad fartygsmiljö
- Sök- och räddningsövningar i rökfylld miljö

REGELVERK

Utbildningsmomentet får begränsas till att omfatta vad som är relevant för en effektiv brandbekämpning, med hänsyn tagen till den brandbekämpningsutrustning som finns ombord.

Lokal:	I byggnader på brandfält avsedda för rökdykning
Material:	Exempel på GA
Utrustning:	Rökdykarutrustning med säkerhetslinor och kommunikationsutrustning
Handledar-kompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnads-utbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildningsmomentet.

Utrymningsövning i rökfylld miljö

Kan göras ombord eller i fartygsliknande miljö, med hjälp av rökmaskin.

Rökövning

Behöver endast göras om det finns **krav på rökdykar-utrustning** ombord. Normalt bara krav på fartyg över 500 BRT, över 40 meters längd och/eller med passagerar-hytter.

Utbildningen bör inte göras rederiinternt. Vänd er till extern utbildningsanordnare.

C. PASSAGERARSÄKERHET, MÖNSTRINGSRUTINER OCH KOMMUNIKATION

HANDLEDARMANUAL (Enligt TS riktlinjer för utfärdande av intyg om fullgjorda utbildningar ombord på vissa fartyg i inre fart, bilaga 2)

PASSAGERARSÄKERHET

Assistans av passagerare till mönstrings- och utrymningsstationer, inklusive

- att ge klara och förtroendeingivande order
- att kontrollera passagerare i korridorer, trappor och andra publika områden
- vikten av att hålla utrymningsvägar fria från hinder
- existerande evakueringsmetoder för funktionshindrade, äldre och barn
- att genomsöka inredningen

REGELVERK

Lokal:	Görs med fördel ombord eller i fartygslikande miljö
Material:	Självstudiematerial, lärarlett med bilder
Utrustning:	Ingen
Handledarkompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnadsutbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildningsmomentet.

Teoretisk genomgång och med praktiska övningar

Gå igenom med deltagarna;

- Passagerarnas behov (speciellt i krissituationer) av att kunna **identifiera** vilka som är besättning och därmed har en funktion ombord. Det är därför en fördel att besättningen bär uniform eller besättningskläder.
- Hur man ger **klara och förtroendeingivande order**. Klargör vikten av att vara fåordig (däråt, stopp, osv.), lugn och tydlig. Order kan även ges utan ord (t.ex. stå på stol, se allvarlig ut och rikta båda armarna mot en utgång). Diskutera med deltagarna vad som gör att order blir förtroendeingivande. Använd gärna erfarenheter från andra transportslag. Öva ordergivning.
- Uppmärksamma deltagarna på **risker i trappor**. Ta upp vikten av att vid dåligt väder kontinuerligt gå runt i båten för att hålla koll på passagerarna.
- Hur man håller **utrymningsvägar fria** från hinder. Använd gärna flygvärdinnors noggrannhet som förebild. Var noga med att passagerare lägger sitt bagage. Visa dåliga exempel. Att kontrollera passagerare i korridorer och trappor är svårt och problemet måste främst förebyggas med information
- Klargör svårigheterna och riskerna med att evakuera passagerare – inte minst med funktionshindrade, äldre och barn. Berätta om att det redan i relativt lugnt väder är vanskligt att evakuera till annat fartyg. Berätta om hur och av vilka passagerare man kan ta hjälp. Påtala att äldre kan behöva drivas på genom order av typen, nu, släpp eller hoppa. Klargör att evakuering av t.ex. rullstolsburna kan vara en mycket besvärlig uppgift.
- Gå igenom hur man genomsöker en inredning. Uppmärksamma deltagarna på att genomsökning under stress innebär svårigheter, t ex att det är lätt att missa människor. Barn kan t.ex. ha en tendens att stänga in sig vid fara.

Komplettera med praktiska söksövningar.

MÖNSTRINGSRUTINER

Rutiner vid brandlarm eller fartygets övergivande, inklusive

- lämpligt beteende
- metoder för att undvika panik
- att utnyttja passagerarlistor för att förvissa sig om att fartyget är evakuerat
- att kontrollera att passagerarna dels är lämpligt klädda, dels har flytvästen rätt påtagen

REGELVERK

Lokal:	Görs med fördel ombord eller i fartygslikande miljö
Material:	Exempel på säkerhetsplan
Utrustning:	Inga
Handledar-kompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnadsutbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildningsmomentet.

Teoretisk genomgång och med praktiska övningar

Gå igenom **RUTINER VID BRANDLARM ELLER FARTYGETS ÖVERGIVANDE** med deltagarna;

Låt inledningsvis deltagarna höra olika larm. Komplettera gärna med information över PA-anläggning.

- Klargör vilka rutiner som finns när de olika larmen går – t ex var passagerare besättnings skall samlas. Påtala att det inte alltid helt går att förlita sig på fastställd organisation.

  Betona att det inte finns falska larm, alla larm ska sätta igång samtliga aktiviteter enligt säkerhetsplanen.

- Informera deltagarna om att det är mycket ovanligt att panik uppstår, betydligt vanligare problem i krissituationer är att passagerarna inte förstår situationens allvar.

  Om besättningen handlar behärskat och lugnt så minskar den oro som kan uppstå bland passagerarna. Grunden till panik är stegrande oro orsakad av okunskap om hur man ska agera. Tydliga instruktioner minskar den oron.

  I nödsituationer är det viktigt att besättningen är tydlig med situationens allvar. Ge saklig och regelbundet återkommande information om händelseförloppet. Informera även om inget nytt har hänt.

  Öva praktiskt på att informera och ge order.

- Gå igenom hur man kontrollerar att passagerarna är lämpligt klädda och har flytvästen rätt påtagen.

- Betona vikten av att man efter en evakuering räknar passagerana och jämför med passagerarräkningen vid ombordstigningen, för att förvissa sig om att fartyget är helt evakuerat. Öva praktiskt.

C. PASSAGERARSÄKERHET, MÖNSTRINGSRUTINER OCH KOMMUNIKATION

HANDLEDARMANUAL (Enligt TS riktlinjer för utfärdande av intyg om fullgjorda utbildningar ombord på vissa fartyg i inre fart, bilaga 2)

KOMMUNIKATION

Kommunikationen med passagerare i nödsituationer med beaktande av

- det eller de språk som majoriteten av passagerarna talar
- att med en elementär engelska kunna ge grundläggande instruktioner till passagerare oavsett ett gemensamt språk
- behovet av att under en nödsituation, då annan kommunikation är omöjlig, kunna kommunicera på annat sätt, exempelvis genom förevisning eller handsignalering

REGELVERK

Lokal:	Inga speciella krav
Material:	Självstudiematerial, lärarlett med bilder
Utrustning:	Inga
Handledar-kompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnads-utbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildnings-momentet.

Teoretisk genomgång och med praktiska övningar

Betona vikten av att ”göra sig förstådd” i kommunikationen med passagerare. Det räcker inte med att man sagt något, man måste *förvissa sig om att budskapet har uppfattats på ett korrekt sätt* av passagerarna.

- De ”*språk som majoriteten av passagerarna talar*” ska enligt Transportstyrelsen tolkas som det språk som majoriteten av passagerarna över tid talar, vilket för en svensk skärgårdsbåt är **svenska**. Besättningen ska m.a.o. kunna kommunicera med passagerarna i nödsituationer på svenska.
- Gå igenom elementära **engelska fraser** för instruktioner i nödsituationer. Låt deltagana prova att instruera på engelska.
- Gå igenom **elementära handtecken** för instruktioner i nödsituationer. Låt deltagana prova att instruera med hjälp av handtecken.

D. PASSAGERARSÄKERHET, LASTSÄKERHET OCH SKROVINTEGRITET

HANDLEDARMANUAL (Enligt TS riktlinjer för utfärdande av intyg om fullgjorda utbildningar ombord på vissa fartyg i inre fart, bilaga 2)

LASTNINGS- OCH EMBARKERINGSRUTINER

Att korrekt tillämpa de rutiner som har fastställts för fartyget beträffande

– lossning av gods
– debarkering av passagerare, med speciell hänsyn tagen till funktionshindrade och personer med behov av särskild assistans

REGELVERK

LASTSÄKRING

Att korrekt använda lastsäkringsmaterial med beaktande av dess begränsningar.

Lokal:	Görs med fördel ombord eller i fartygslikande miljö
Material:	Eventuella skrivna instruktioner
Utrustning:	Lastsäkringsmaterial etc.
Handledarkompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnadsutbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildningsmomentet.

Praktisk genomgång

Gå igenom hur besättningen förvissar sig om att **passagerare på ett säkert sätt kommer på och av ett fartyg**.

Landgångsrutiner;

- hur man avgränsar farliga områden när landgången sätts ut/tas in och anvisar var passagerare får uppehålla sig inför en tilläggning/avgång
- vilka instruktioner man ska ge passagerarna
- hur man ger passagerarna tydliga instruktioner
- rutiner för ledsagande av personer med behov av särskild assistans
- rutiner för landgångens bemanning

Gå igenom hur besättningen förvissar sig om att **gods lastas och lossas på ett säkert sätt**.

Rutiner vid lastning och lossning av gods;

- vilka lastningsmetoder finns på skärgårdsfartyg
- var gods får placeras (inklusive personligt gods, såsom cyklar, barnvagnar etc.)
- när lastning/lossning får pågå
- hur man avgränsar området där lastnings – lossningsarbetet pågår från passagerare

Gå igenom **hur last säkras**

- Vilka lastsäkringsmaterial finns ombord, spännband – tågvirke m.m.
- Lastsäkringsmetoder, stämpling – surrning – nät
- Mot vad ombord får man surra lasten

Låt deltagarna själva prova på lastsäkringsmaterialet

STABILITET, STRESS

Risker och åtgärder med fartyget i skadat läge.

REGELVERK

Utbildningsmomentet får begränsas till vad som är relevant för det aktuella fartyget.

Lokal:	Inga speciella krav
Material:	Eventuella skrivna instruktioner
Utrustning:	Ingen
Handledar-kompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnads-utbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildnings-momentet.

Teori

Passagerarfartygen i inre fart är konstruerade och certifierade för ”worst case” och ombord kan man inte påverka stabiliteten genom t.ex. fyllning och tömning av barlasttankar.

Risker med fartyg i skadat läge

Gå igenom med deltagarna hur man kan bedöma hur kritisk en situation är, t.ex. om fartyget tar in vatten. Har det t.ex. gått hål i förpiken så föreligger oftast ingen akut farlig situation. Men om fartyget tar in vatten i hålskeppet, så kan situationen snabbt bli allvarligt.

Gå igenom med deltagarna hur man bedömer de **risker** som föreligger med fartyget i skadat läge;

- På vilka ställen i fartyget kan vatteninträngning skapa en kritisk situation
- Var finns vattentät skottindelning ev. med vattentäta dörrar
- När är det risk för ”black out” och vilka följder kan det få (t.ex. att läns- och brandpumpar inte fungerar)
- När är det risk för att framdrivningsmaskineriet slutar fungera och vilka följder det kan få (grundstötning etc.)
- Hur man bedömer hur stor är risken att fartyget sjunker eller förlorar stabiliteten
- Hur bedömer man tidsförloppet innan en skada blir kritisk

Gå igenom vilka **åtgärder** man ska vidta när fartyget är skadat

- Larma
- Stoppa vatteninträngning - täta, stänga ev. vattentäta dörrar, etc.
- Länsa
- Etc.

TRANSPORT AV FARLIGT GODS

Att korrekt tillämpa existerande säkerhetsskydd, rutiner vad avser transport av farligt gods

REGELVERK

Utbildningsmomentet får utelämnas på de fartyg som inte har tillstånd att föra farligt gods.

Lokal:	Inga speciella krav
Material:	Ev. skrivna instruktioner
Utrustning:	Ingen
Handledar-kompetens:	(1) Lägst FB VII-examen + påbyggnads-utbildning som anges i inledningen, eller (2) specialkompetens i utbildnings-momentet.

Eftersom det är få passagerarfartyg i inre fart som har tillstånd att ta farligt gods så ligger inte detta moment med i denna manual.

Om fartyget får föra farligt gods, ska besättningen gå en s.k. ”farligt godsutbild-ning”.

I den utbildningen ligger även utbildning i kemskydd som är ett delkrav i del B BRANDSKYDD, Teori

Kemskydd
- Personligt skydd
- Sanering av skyddsutrustning

Utbildningarna ska bygga på IMDG-koden eller ADR-S

Skärgårds redarna
– FÖR SÄKER SJÖRESA